

A támogatási sokszínűség dimenziói a Pécsi Tudományegyetemen

DELI Kitti

**Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Neveléstudományi Intézet, Pécs**

deli.kitti@pte.hu

DOI: 10.18427/iri-2019-0040

A „Befogadó Egyetem” elnevezésű egyetemfejlesztési stratégia 2018 őszén indult a Pécsi Tudományegyetemen (PTE). Előzményeként Arató és Varga (2015) vezetésével egy kutató-fejlesztő csoport kidolgozta a Befogadó Egyetem tudományos társadalomfilozófiai háttérét, összegezte a nemzetközi és hazai modelleket, valamint összegyűjtötték azokat a stratégiai ötleteket, amelyek az inklúziót és az inkluzív kiválóságot célozhatják a PTE-n. Az egyenlő részvétel és hozzáférés biztosítása érdekében – az egyetem kínálati oldalát áttekintve – Arató és Varga (2018) öt vizsgálati dimenziót különített el az akadémiai kiválóság inkluzivitását segítő kiindulópontok kapcsán (hallgatói sokszínűség, szakos sokszínűség, támogatási sokszínűség, a gyakorlat sokszínűsége és a sokszínű gyakorlatok). Jelen tanulmány célja, a vizsgálati dimenziók közül, a *támogatási sokszínűség* témakörében végzett kutatás eredményeinek bemutatása. Ezen belül részletezi a sokszínűség fókuszában álló csoportok támogatásának típusait és mértékét is.

A Befogadó Egyetem alapja, hogy a kölcsönös befogadást „sikeres személyes és közösségi boldogulásként tételezi és ennek érdekében tett folyamatos és célzott beavatkozások közös jelzőjeként használja az inkluzív megnevezést” (Arató & Varga 2018). A kölcsönös befogadáshoz a felsőoktatásban elengedhetetlen a sokszínű tanulási környezet kialakítása, a sokrétű tartalmi beavatkozás és az átfogó, változatos tevékenységek, kezdeményezések biztosítása (Réthy, 2013; Milem et al., 2005). Az egyetemfejlesztési stratégia célja a lemorzsolódás megelőzése, csökkentése és az akadémiai kiválóság növelése, azaz a tanulmányok segítése, versenyeken történő részvétel támogatása, valamint a későbbi munkaerőpiaci elhelyezkedés elősegítése.

A vizsgálat bemutatása

Kutatásunk célja volt, hogy megvizsgáljuk a PTE karain a 2018/2019-es tanév őszi szemeszterében jelenleg működő támogató programokat, jó gyakorlatokat és egy átfogó képet kapjunk ezekről. A vizsgálatba

bevontuk a Pécsi Tudományegyetem összes karát (N=10), hogy egy komplex rálátásunk legyen a karok által leginkább és legkevésbé támogatott – a sokszínűség fókuszában álló – csoportokról és a támogatások különböző formáiról. 2018 őszén, októberben történt az online Google űrlap kiküldése, melyben PTE felsővezetése is segítségünkre volt, ugyanis a PTE rektorhelyettesi kabinet egyik munkatársa küldte ki a kérdőíveket a karok dékánjainak. A válaszok októberben és novemberben érkeztek a dékánoktól, azonban egy kartól még nem érkezett kitöltés. A kérdőívben, melyet a Befogadó Egyetem munkatársai készítettek el októberben, rákérdeztünk, hogy mely hallgatói csoportok támogatására fordít leginkább figyelmet az adott kar, ez milyen érintettséggel és kiterjedtséggel jelenik meg. A kitöltőket kértük, hogy az említett programok, támogató jó gyakorlatok tartalmát részletezzék, illetve nevezzék meg az ezekért felelős személyeket, melynek a fejlesztés szempontjából a későbbiekben lesz majd jelentős szerepe. A kérdőív kitöltése kb. 20 percet vett igénybe, viszont a több nyitott kérdésből adódóan voltak, akik részletesebb válaszokat adtak, nekik bizonyára valamivel tovább tartott a kitöltési folyamat.

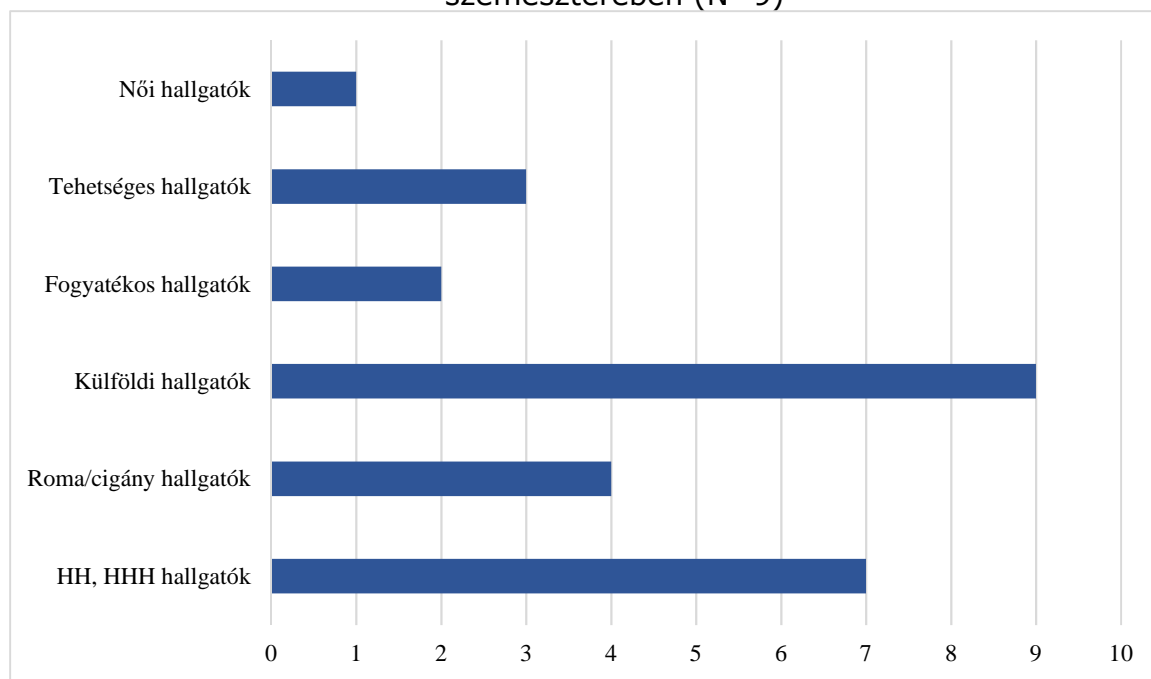
A vizsgálat fókuszában álló csoportok és a támogatási sokszínűség dimenziói

A vizsgálat első kérdése arra kereste a választ, hogy mely hallgatói csoportokat támogatják leginkább a PTE egyes karai. A hazai sajátosságokból kiindulva, a válaszlehetőségek négy hallgatói csoport felsorolását tartalmazták, melyek rendszerint alulreprezentáltak Magyarországon vagy társadalmi helyzetükből adódóan (roma/cigány közösségekből érkezők), vagy szociálisan hátrányosak (hátrányos helyzetűek=HH, halmozottan hátrányos helyzetűek=HHH), esetleg információhiányuk okozza hátrányukat (külföldi hallgatók), vagy személyes sajátossággal bírnak (fogyatékos hallgatók). Hajdu-Kertesikézdí (2013) felhívja a figyelmet arra, hogy a roma/cigány közösségekből érkezők gyakran szociálisan hátrányos helyzetűek is, így ez kettős hátrányt jelent, melyet az *interszekcionalitás* fogalmával magyarázhatunk (Arató & Varga, 2015).

Az első ábra alapján elmondható, hogy leginkább a külföldi hallgatókra (N=9) irányultak a különböző támogatások, jó gyakorlatok, majd a HH és HHH hallgatók (N=7) támogatására fókuszáltak a PTE karai. A roma/cigány hallgatói csoportokat négy kar támogatta kiemelten, míg a fogyatékosok csoportja mindössze egy kar által lett megemlítve. A válaszadók egyéb lehetőségként megnevezték a tehetséges hallgatókat (N=3) és a nőket (N=1) mint az általuk támogatott csoportokat. Ezek a válaszok nem mutatták a támogatások valódi mértékét, hiszen korábbi kutatásaink és ismereteink alapján elmondható, hogy a támogatási sokszínűség bővebb a célcsoportokat tekintve az egyes karokon. Viszont jelen kutatás célja, hogy rávilágítsunk, azokra a csoportokra, amelyeket a

felsővezetők (dékánok) szem előtt tartanak, és elkötelezetten támogatnak. Az alábbi ábrán megfigyelhető, hogy melyek azok a csoportok, melyekkel szemben elköteleződés és befogadó szemlélet látható és melyek azok a csoportok, amelyeket erősíteni kell a vezetőknel pl. fogyatékos hallgatók csoportja.

Ábra 1. Támogatott hallgatói csoportok a 2018/2019-es tanév őszi szemeszterében (N=9)

Kiemelten fontos megvizsgálni, hogy a résztvevők válaszainak alapján az említett csoportokat milyen érintettséggel és miként támogatják az egyes karok. Az eredmények alapján megállapítható (1. táblázat), hogy leginkább az *önálló kurzusok során* (N=7), önálló programokkal (N=7) illetve más *karokkal, egyetemekkel történő együttműködés* keretein belül (N=6) segítik a karok a vizsgált csoportokat. Ezekon kívül nagy számban jelennek meg a *befogadásra érzékenyítő képzések* (N=5) az egyetem polgárainak, illetve kiemelendő még a mentálhigiénés szolgáltatások, életvezetési tanácsok (N=4) biztosítása is az egyes karokon.

Táblázat 1. A vizsgált csoportok támogatásának megjelenési fajtái (N=9)

<i>A támogatás dimenziói a PTE-n</i>	<i>Kar (N=9)</i>
kurzusok része	3
önálló kurzus	7
önálló szak	3
önálló program	7
önálló szervezeti egység	2
a támogató programok megjelennek a kari SZMSZ-ben	1
más karon/egyetemen zajló támogató programmal van együttműködés	6
van külső/nem felsőoktatási támogató programot működtető szervezettel kapcsolat	1
kari költségvetésben tervezetten megjelenik a támogató programok finanszírozása	5
csak pénzbeli juttatás hallgatóknak	2
egyéb anyagi jellegű támogatás hallgatóknak	3
egyéb nem anyagi jellegű támogatás hallgatóknak	3
befogadásra érzékenyítő képzés hallgatóknak	5
befogadásra érzékenyítő képzés oktatóknak	2
befogadásra érzékenyítő képzés adminisztratív dolgozóknak	2
mentálhigiénés szolgáltatás nyújtása, életvezetési tanácsadás	4
befogadás fókuszában lévő célcsoport számára önálló közösségi tér	2
befogadást működtető munkatársak számára önálló helyiség	1

A megjelenés típusait tekintve részletes képet kaptunk az egyes karokon kiemelt programokról (2. táblázat). Hét kiemelt támogatási típust azonosítottunk be a válaszok alapján: (1) egyetemi kurzusok, szemináriumok, (2) mentorprogramok, (3) szakkollégiumok, (4) oktatói workshopok, (5) tréningek adminisztratív dolgozóknak, (6) támogató szolgálatok és (7) ösztöndíjak. Az alábbi típusok főként *a hallgatók sikeres egyetemi előrehaladását* (N=6) célozzák, mintsem az oktatók, egyetemi dolgozók felkészítését, érzékenyítését (N=2). Ez alapján elmondható, hogy a PTE a befogadó szemlélet kialakításáért igyekszik az egyetemen kevésbé reprezentált hallgatói csoportokat támogatni különféle formákban pl. mentorprogramok, ösztöndíjak, támogató szolgálatok által, azonban a pedagógiai környezetet működtetők felkészítése kevésbé hangsúlyos, ugyanis csak három kar említette ezt. Varga (2015:7) az inkluzív rendszer működési feltételeinél kiemelte a megvalósítók felkészültségét, mint a befogadó intézményi klíma kialakításának egyik jelentős szempontját. A válaszok alapján feltételezhető, hogy az Általános Orvostudományi Kar (ÁOK) azért tekinti különösen fontosnak azt, hogy ne csak a hallgatókat, hanem az oktatókat is felkészítsék, és formálják szemléletüket, mert ezen a karon a legmagasabb a külföldi hallgatók száma a PTE-n, így az itt dolgozók különféle országokból, kultúrákból érkező hallgatói csoportokat tanítanak.

Táblázat 2. A vizsgált támogató programok, jó gyakorlatok típusai, részletei

<i>A támogató programok típusa</i>	<i>A támogatást nyújtó karok</i>	<i>A támogatás formája</i>	<i>A program részletei</i>
Egyetemi kurzusok, szemináriumok, táborok	<ol style="list-style-type: none"> 1. ÁJK 2. GYTK 3. MK 4. BTK 5. MIK 6. KPVK 7. ÁOK-GYTK 	<p>tanulmányi előrehaladást célzó támogatás</p> <p>érzékenyítő programok</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nyári nyelvi felkészítő kurzus 2. GYTK tantervében szereplő kötelező tantárgyak abszolválását segítő intenzív oktatást és felkészülést biztosítanak a tanév második szemeszterét követő időszakban. 3. Art Brut! Fogyatékos személyek illetve az osztatlan képzőművész szakok hallgatói közötti kapcsolatkeresés. 4. Romológia képzés, Romológia Kutatóközpont 5. Külföldieknek angol nyelvi képzés. Matematika felkészítő tábor hátrányos helyzetűeknek, fogyatékos hallgatóknak. 6. Cultural Sensitivity Program –Magyarország megismertetése a külföldiekkel. 7. Health Psychology Counselling: támogatást nyújt az új környezethez való alkalmazkodásban, az orvosi szakma kihívásaival szemben, a tanulási stratégiák nehézségeinek megszüntetésében, új kapcsolatok kialakításában.
Mentorprogramok	<ol style="list-style-type: none"> 1. ÁJK 2. KTK 3. KPVK 4. MIK 5. TTK 	beilleszkedést segítő	<ol style="list-style-type: none"> 1. HÖÖK 2. Külügyi Iroda, TehetségPont 3. HÖÖK 4. Tanulmányi Csoport, Külföldieknek is mentorprogramok

			5. Külügyi Csoport
Szakkollégiumok	1. GYTK 2. BTK	személyes, tudományos	
Oktatói workshopok	1. ÁOK 2. MIK 3. GYTK	oktatók érzékenyítése	1. Érzékenyítés a hallgatói sokszínűségekre 2. Akadálymentesítésről workshopok 3. Lemorzsolódás csökkentésére részt vesznek a PTE Oktatói Mentorhálózatában a GYTK oktatói.
Tréningek adminisztratív dolgozóknak	1. ÁOK 2. MIK	érzékenyítés	1. Ügyfélszolgálati és kommunikációs tréningek. MediSkillsLab, Orvos-beteg kommunikációs és érzékenyítő kurzus (Sürgősségi Orvostani Tanszék), 7 szokás tréning 2. Akadálymentesítésről workshopok
Támogató Szolgálatok	1. ÁOK	személyes támogatás	1. Egyetemi mentálhigiénés támogató szolgálat (Pszikon), Pszichológiai Támogató Szolgálat
Ösztöndíjak	1. TTK 2. GYTK 3. KTK 4. KPVK 5. MIK	tehetséggondozás tudományos, kulturális támogatás	1. Szabadfi Krisztina Tehetséggondozó program 2. Esélykiegyenlítés a gyógyszerészképzésben 3. Alma Mater Ösztöndíjprogram 4. Illyés Gyula Irodalmi Alapítvány ösztöndíj 5. Legjobb felvételi eredményt elérő hallgató lányoknak.

Összegzés

A kutatás rávilágított, hogy a 2018/2019-es őszi szemeszterben a leginkább támogatott csoport az egyetem felsővezetőinek válasza alapján a külföldi hallgatók csoportja. Ezen kívül hangsúlyosak a HH és a HHH hallgatói csoportokra irányuló támogató programok is, viszont a dékánok válasza alapján a fogyatékos hallgatók kevésbé támogatottak. A támogatások fajtái sokszínűek a PTE különböző karain, ugyanakkor az

egyes karok közötti együttműködés is hangsúlyosan megjelenik, mely az inkluzív környezet egyik fontos eleme (Varga:2015). A válaszokból egyértelművé vált, hogy leginkább az önálló kurzusokon, képzéseken keresztül igyekeznek a karok támogatni az említett csoportokat, ezen kívül népszerűek a mentorprogramok, szakkollégiumok is. Több dékán említette az ösztöndíjakat is, mint anyagi jellegű támogatást, mellyel leginkább a tehetséges hallgatókat támogatják a karok.

Fontos következtetéseket lehet levonni arról, hogy az egyes karokon mely csoportok vannak leginkább a felsővezetők fókuszában pl. BTK roma hallgatók, ÁOK külföldi hallgatók. Megfigyelhető az is, hogy vannak olyan csoportok, melyek több program/gyakorlat fókuszában is jelen vannak az adott karokon, de a dékánok által jelen kérdőívben nem kerültek említésre. Igaz lehet ez akár a szakkollégiumokra (melyek minden karon működnek) vagy a fogyatékos hallgatókat célzó támogatásokra.

A Befogadó Egyetem szervezésében a 2018/2019-es tanév tavaszi szemeszterére a kutatásban említett szereplők részvételével egy fórumot tervezünk. Célunk, az egyes karok közötti szorosabb együttműködés kialakítása és az egymás jó gyakorlatainak, támogató programjainak részletesebb megismerése.

Rövidítések

ÁJK: Állami Jogtudományi Kar

ÁOK: Általános Orvostudományi Kar

BTK: Bölcsészettudományi Kar

ETK: Egészségtudományi Kar

HH: Hátrányos helyzetű

HHH: Halmozottan hátrányos helyzetű

GYTK: Gyógyszerésztudományi Kar

KTK: Közgazdaságtudományi Kar

KPVK: Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar

MIK: Műszaki és Informatikai Kar

MK: Művészeti Kar

PTE: Pécsi Tudományegyetem

TTK: Testneveléstudományi Kar

Irodalomjegyzék

- Arató Ferenc, & Varga Aranka (szerk.) (2015). *Befogadó Egyetem – Az akadémiai kiválóság fejlesztése az inklúzió szempontjainak érvényesítésével*. Pécs: PTE BTK NTI.
- Arató Ferenc, & Varga Aranka (2018). Befogadó Egyetem. In Pusztai Gabriella, & Szigeti Fruzsina (szerk.), *Lemorzsolódás és perzisztencia a felsőoktatásban* (pp. 189-206). Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Milem, Jeffrey, Chang, Mitchell, & Antonio, Anthony (2005). *Making Diversity Work on Campus: A Research-Based Perspective*. Washington D.C.: Association of American Colleges and Universities.
- Réthy Endréné (2013). *Befogadás, méltányosság, az inkluzív pedagógia rendszere*. Pécs: Comenius.
- Varga Aranka (2015). *Az inklúzió szemlélete és gyakorlata*. Pécs: PTE-WHSz.